

סליחה לכל גיל מאת עו"ד שרית אמסלם

כיבוד אב ואם הוא מצוות מסד ביהדות ולא בכדי. ההורים הם שותפים לבריאה, וזוהי אך אחת מיני סיבות רבות לקיומה הלכה למעשה של התנהגות מעין זו. מעבר לכך, בחברה בה מתן כבוד למבוגרים משמש ככלל התנהגות רצויה, גם אם לעיתים יותר כזה הכתוב עלי ספר אף שלצערנו איננו מיושם למעשה, נראה כי יש קונצזוס לפחות על פה, כי אדם צריך לכבד את רעהו המבוגר ממנו.

בתוך מוסכמות אלה, נשכח לעיתים מקומם של **היחסים שבין המבוגרים לאלה הצעירים מהם**. כך, לעיתים בתוך מסגרת של מערכת יחסים בהם יש מרות כלשהי (הורים וילדיהם על כל הגילאים, מורים ותלמידים, מדריכים וילדים), נשחק קולם של הצעירים.

מאמר זה אינו בהכרח בא לבחון את דרכי ההתנהגות הראויות כלפי המבוגרים או כלפי הצעירים מהם או בהכרח להצביע על נורמות של מותר ואסור, כמו שהוא בא להאיר על מושג **הכבוד** ונגזרותיו. הכבוד לילדים, הכבוד לצעירים כמו גם היכולת שלעיתים יכולה להיגזר מהכבוד, והיא היכולת לבקש מהם סליחה.

בימים אלה, ימים של "סליחות", בהם אנו נוהגים להביט פנימה, נראה זהו הזמן הנכון להביט גם על היחסים החוצה לזולתנו, ובכלל כך גם לצעירים.

סליחה מהצעירים- על שום מה?

"הם לא מנוסים", "מה הם כבר יודעים", "מה יש להם לתרום לשיח", אמירות אלו לא אחת מבטאות את הלך המחשבה השלט בהקשר זה. פעמים רבות היחס שמבוגרים משדרים החוצה לצעירים מהם, נוטה לקחת את אלה האחרונים כמובן מאליו. לכולנו וודאי זכור משיחות אלו ואחרות בימים ההם, כי לא שיתפו אותנו בשיחות של ה"גדולים", לא שאלו אותנו לדעתנו. ואולי היה לנו מה לומר? זו דוגמה להתנהלות שגורה שיוצרת גדר חיץ, בין ה"גדולים" וה"קטנים", בין מי ששולטים בשיחות ביד רמה, ובין מי שכנראה אין להם מה להועיל בשיח (כמובן כשמדובר בשיחות עם תכנים ההולמים את גילם הצעיר), או כך לפחות נותנים להם להבין. התנהלות מעין זה מבטאת גם לעיתים זלזול בצעירים, ומשכך יש לה השפעה שלילית

תקציר: סליחה אינה בהכרח באה בנקל, כל שכן כאשר זו באה מפיו של מבוגר אל הצעיר ממנו. לסליחה זו נראה כי יש דווקא חשיבות מהראשונה שבמעלות, ולו בשל האפקט המעצב שעשוי להיות לה עבור הצעירים. במאמר זה נעמוד על חשיבות זו ונראה כי הסליחה יפה היא לכל גיל.

על אופן ההתמודדות של אלה לאחר מכן בהמשך חייהם וקשריהם החברתיים. אתם זוכרים שמאן דהוא, אחד מ"המבוגרים" האלה, שלח לעברנו מילה בעת שיחה עם חבריו המבוגרים? היה צורך רק בכך, ולו במבט ביעף כדי לשדר לנו, 'אתה כאן, אתה חלק מהשיחה הזו', ויותר מכך 'אתה ראוי להיות חלק מהשיחה'. אותה הרגשה, היא הרגשה של ניצחון קטן. אז מדוע לא לנסות כמבוגרים להעניק הרגשת כבוד כלפי הצעירים מכאן מדוע ליתן להם מנת יחס פוגענית כעין זו שלה אתם זכיתם?, והלוא אמרו חכמינו ולא לשווא, "אל תעשה לחברך את השנוא עליך" מילים שלא נס ליחן.

זאת ועוד, הבטחות שניתנו לצעירים ולא יושמו, תגובה כועסת שנבעה יותר מחוסר סבלנות בעקבות יום עבודה מייגע בעבודה ועוד כהנה וכהנה, הן אך דוגמאות אחדות מהמקרים שעשויים להצדיק בקשת סליחה מהצעירים. ולכך אולי ניתן להוסיף ולציין, מקרים העשויים להצדיק בקשת סליחה מהצעירים חרף גילם הצעיר או שמא יש לומר בשל גילם הצעיר. נשמע כמו סתירה? לא בהכרח, ואבאר את דברי.

לבקש סליחה- האם זו חולשה או גדולה?

בסיטואציות שתוארו לעיל אולי בשל שגרת ההתנהלות הזו בה הרגילו את הצעירים, המבוגרים, לעיתים ללא משים ולעיתים שעם משים פוגעים ברגשותיהם של הקטנים. ועל כך ראוי שתבוא הסליחה. סליחה, מילה הנראית כה פשוטה, אך בחובה כוונה כה רבה.

יש הסוברים כי מי שמבקש סליחה נמצא בעמדת נחיתות, חולשה. המבקש סליחה לא היה כשורה, ובבקשו סליחה עליו להודות בטעותו. גישה זו מתחדדת ביתר שאת לכשמדובר בסליחה שהמבוגר צריך לבקש מהצעיר ממנו, כל שכן ממי שנתון לו ליחסי מרות; הורה וילד, מורה ותלמיד, מנכ"ל ותלמיד או חבר של הורה לילדו של האחר וכיו"ב. על רקע כך ניצב החשש מפני פגיעה בסמכותיות כלפי הצעירים. ומשכך הסליחה צריכה להגיע על אף גילם הצעיר של אלה. במאמר זה נציע ברוח התקופה, נקודת ראות מרעננת לעניין. מי מכם הסבור למקרא תקציב: סליחה אינה בהכרח באה בנקל, כל שכן כאשר זו באה מפיו של מבוגר אל הצעיר ממנו. לסליחה זו נראה כי יש דווקא חשיבות מהראשונה שבמעלות, ולו בשל האפקט המעצב שעשוי להיות לה עבור הצעירים. במאמר זה נעמוד על חשיבות זו ונראה כי הסליחה יפה היא לכל גיל.

שורות אלה, כי ראוי לו שיבקש סליחה אך עד כה היה כלוא בתפיסה שצינו ברישא לפסקה זו, ראוי כי ינסה לבחון גישה מעט שונה.

ובהקשר זה נשאל את השאלה, האין דרוש אדם "גדול" באמת על מנת לבקש סליחה, קל וחומר מזולתו הקטן ממנו, שלעיתים "נפגע" כדרך קבע ובאין מפריע? האין דרוש אדם גדול להודות בטעותו ולומר סליחה ומחילה? אדם דגול הוא מי שמשתדל להתעלות על עצמו ולהימנע מהתנהגות הפוגעת באחרים או לכל הפחות למזער הנזק, ולבקש סליחה, קל וחומר משהבין כי התנהגותו עלולה היא לפגוע בציפור נפשם העדינה של הרכים.

הלוא מחנכים את הצעירים כי סליחה שמבקשים אינה תעודת עניות של המבקש. אדרבא, יש לראות בחינוך לסליחה כמוהו חינוך לכבוד. כבוד בין שווים ועידוד של התנהגויות רצויות. על כך יאמר, נאה דורש, נאה מקיים. מבוגרים שיפגינו אותה אמת מידה התנהגותית כלפי הצעירים, יפגינו בפניהם נכוחה, כי אין דיבוריהם ריקים ממעשים. ובצד כך, דומני, כי יצא שכרנו. המבוגרים ישמשו דוגמה ומודל לצעירים מהם, דוגמה המגובה גם באקטים.

ככל שיש צורך בהצדקה נוספת, הרי שיש לומר מספר דברים גם לעניין התחושה הנלווית לבקשת הסליחה. אם נתחבר לתחושה הבסיסית שנלווית פעמים לבקשת הסליחה, אותה תחושה הגורמת למבקשה לחוש "קטן", גישה זו נגועה בא-סימטריה, כאשר עסקין בסליחה מצעירים. וכל כך מדוע? מורים והורים מחנכים את הצעירים לבקש סליחה, לראותה לחיוב. בקש סליחה, כך תכבד את רגשות האחר, גם אם חלילה חטאת כלפיו במילה או במעש. זה לא יגרע ממך או מכבודך. אך כאשר המבוגרים פוגעים בצעירים, סליחה- אָין. כך מועבר מחד מסר שלילי. הפגיעה אינה מלווה בסליחה, ומקבלת בעקיפין לגיטימציה. ומאידך, הצעירים הנפגעים מיחס המבוגרים מרגישים בסופו של יום, כי 'גורעים' מהם. הם נפגעים מהמבוגרים, ובה בעת כשהם פוגעים באחרים הם מתבקשים לבקש סליחה (גם אם בשידול של המבוגרים). בין אם זו סליחה מצעירים אחרים ובין מהמבוגרים, דבר הגורם להם לתחושת היותם חלשים יותר.

בל נשכח כי אי בקשת סליחה מהצעירים לאחר פגיעה בהם, כמו גם בקשת הסליחה, יהא בהן משום חוויה מעצבת לצעירים, ממנה יוכלו לשאוב להתנהלותם העתידית לכאן או לכאן. ומשום

תקציב: סליחה אינה בהכרח באה בנקל, כל שכן כאשר זו באה מפיו של מבוגר אל הצעיר ממנו. לסליחה זו נראה כי יש דווקא חשיבות מהראשונה שבמעלות, ולו בשל האפקט המעצב שעשוי להיות לה עבור הצעירים. במאמר זה נעמוד על חשיבות זו ונראה כי הסליחה יפה היא לכל גיל.

כך, בקשת הסליחה צריכה לבוא, דווקא בשל גילם הצעיר. כך גם וחינוכם לבקש סליחה והמסר המועבר לצעירים הרואים בדמויות מבוגרים אלה כמודל לחיקוי (בין אם אלה הוריהם או מוריהם), יהא אפקטיבי יותר.

אפילוג

סליחה היא גדולה, ואף אם לעיתים היא נותנת תחושה של חולשה, זיכרו כי המעשה שלכם הוא גדול. הסליחה שאתם מבקשים היום מהצעירים יכולה לשמש אותם לנהוג בכבוד כלפי אחרים, כשאלה האחרונים יוכלו בתורם לסגל התנהלות זו לעצמם, וכך הלאה.

בפעם הבאה נסו לשתף למשל גם את הצעירים מכם בשיחה, כך תנחילו להם ערכי חיברות והתנהלות חברתית המכבדת את כולם, ללא הבדלי דת, גזע וגיל. גם זו דרך לבקש סליחה.

נמצאנו, כי סליחה אינה בהכרח דבר הבא בנקל לחלק מאיתנו, בייחוד כשהמדובר בסליחה אמיתית וכנה ולא זו הבאה כמס שפתיים גרידא. בקשת הסליחה עשויה לטמון בחובה השפעות חיוביות ביחסי המבוגרים עם הצעירים. יתרה מזאת, יהא בכך ערך מוסף להתנהלות העתידית של צעירים אלה עם הסובבים אותם, וכמאמרה של המימרה "סליחה אינה משנה את העבר, אך היא מרחיבה את העתיד" (Paul Boese). ואם נתהה קמעה על קנקנן של מילים אלו, ניתן לומר כי היכולת לבקש את הסליחה ומאידך גם היכולת לסלוח, אולי לא ישנו את שבגיננו מבקשים את אותה סליחה, אך אוסיף כי אכן הסליחה תפיח אפקט חיובי בהקשר אליהם. ברם, ברי כי יש ביכולתה של הסליחה משני עבריו של המתרס, להביא לאות חיובי ביחסים שבין המבקש והסולח, ולכשעצמי אוסיף, גם ביחסיו של הסולח עם סובביו.

שנה טובה.

עו"ד שרית אמסלם, בצוות הכותבים של אתר [עורכי דין בישראל](#) ושל אתר הפורומים המשפטיים – מענה משפטי מקצועי - מקוון הניתן על ידי עורכי דין, [נטריון](#) ומשפטנים לרווחת הקהילה בישראל.

תקציר: סליחה אינה בהכרח באה בנקל, כל שכן כאשר זו באה מפיו של מבוגר אל הצעיר ממנו. לסליחה זו נראה כי יש דווקא חשיבות מהראשונה שבמעלות, ולו בשל האפקט המעצב שעשוי להיות לה עבור הצעירים. במאמר זה נעמוד על חשיבות זו ונראה כי הסליחה יפה היא לכל גיל.